

Engvanding ved Haller Å

I 1700 tallet begyndte landmændene at vande engarealer, efter en model, som de havde fra Holland.

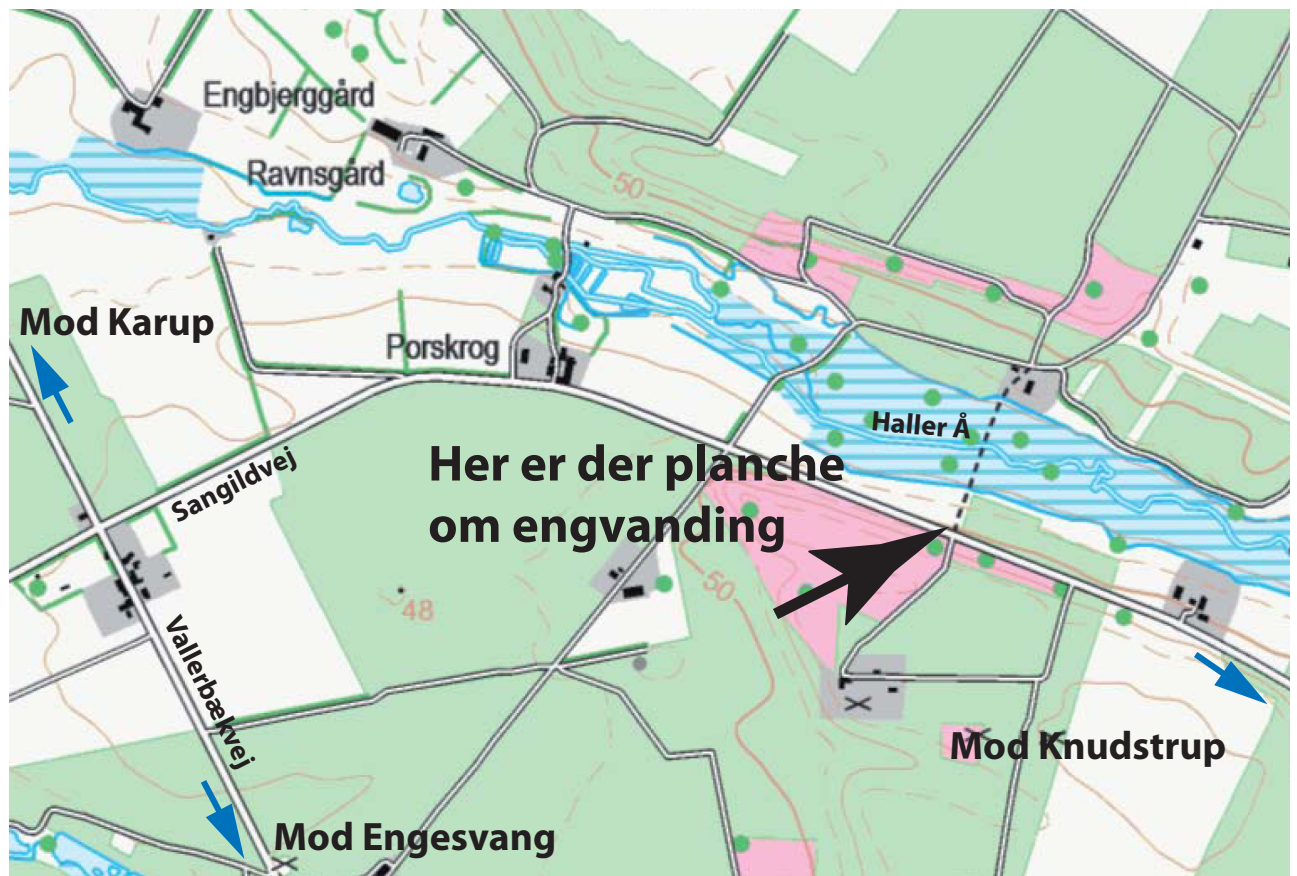
Ved Haller Å i Viborg Kommune er der vist et eksempel på datiden vandingsanlæg.

Se afskrift af planchen på næste side

Vandingskanaler, som de ser ud i 2012

Engvanding ved Haller Å

Engvanding på Karup-egnen

Fra slutningen af 1700-tallet var Karup centrum for engvandingskunsten, og Valerbæk, Haller Å og Karup Å var de første i landet, hvor man systematisk udnyttede å-vandet til engvanding..

Her på engen kan man endnu se en dyb, 3 m bred kanal, som havde til formål at lede vandet videre til overrisling af de tørre enge langs åen. Anægget langs Haller Å er gravet i begyndelsen af 1800-tallet af hedebonden Peder Staulund, en teknik, han havde lært i Holland. Stedsønnen Jens Staulund videreførte siden arbejdet og blev en kendt engvandingsmester.

Andre steder var der fuldt udbyggede engvandingsanlæg på begge sider af åen, f.eks. hvor Sangildvej krydser Haller Å ca. 3 km øst herfor.

Anlæggets opbygning

Engvanding krævede i sin enkleste form to indretninger: En opstemning af åen og langs med åen en vandingskanal, som lå højere oppe i terrænet end åen. Fra kanalen ledtes vandet via et system af render langsomt ned over engen. Her aflejrede det næringsstoffer og tilførte jorden fugtighed.

Reguleringen af vandtilførslen fra kanalen til renderne foregik ved hjælp af små bunker græstørv, der henholdsvis åbnede og lukkede for vandet. Det over-

skydende vand løb tilbage til åen.

„Eng er agers moder“

Resultatet af engvandingen var en større høst af godt enghø til vinterfoder, så bonden kunne holde flere dyr og indsamle mere gødning til ageren. Dermed steg høstudbyttet også på den dyrkede jord, og bonden kunne få større indtægter ved salg af kød og korn. Engvanding var på denne måde en løftestang for agerbruget på heden og satte det lille hedebrug i vækst.

Peder Staulund gravede de kilometerlange kanaler med håndkraft og på øjemål.

Fra 1866 tog Det Danske Hedeselskab ideen op og udførte store projekter ved de vandrige jyske åer, bl.a. ved Skjern Å. Kunstgødning og nye afgrøder gjorde dog med tiden engvanding overflødig, og mange af anlæggene blev ødelagt, da engene blev pløjet og opdyrket til ager. Men i den tid de virkede, var de med til at skabe fremgang i de fattige hedeegne.

